

АНАЛІЗ НОВАЦІЙ НОВОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Новий Кримінальний процесуальний кодекс ухвалений Верховною Радою України 13 квітня 2012 р. № 4651-VI, набрав чинності 20.11. 2012 р. Головним завданням цього нормативного документу, в першу чергу, є захист особи, самого суспільства і держави від кримінальних правопорушень, а також охорона прав, свобод та законних інтересів всіх учасників кримінального провадження. Це і неупереджене розслідування та судовий розгляд, де винувата особа має бути притягнута до відповідальності, а жоден невинний не повинен бути засуджений, щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна на те правова процедура. Відповідно до ст. 62 Конституції України «Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду» [1, с. 20].

Серед суттєвих новацій нового КПК можна виділити наступні:

Створено Єдиний реєстр досудових розслідувань ст. 214 КПК. У ньому автоматично фіксується дата внесення інформації про кримінальне правопорушення та присвоюється номер кримінального провадження. Згідно п. 6 цієї статті «Слідчий невідкладно у письмовій формі повідомляє прокурора про початок досудового розслідування, підставу початку досудового розслідування та інші відомості, передбачені частиною п'ятою цієї статті». Якщо відомості про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань внесені прокурором, він зобов'язаний невідкладно, але не пізніше наступного дня, з дотриманням правил підслідності передати наявні у нього матеріали до органу досудового розслідування та доручити проведення досудового розслідування [2, с. 218]. Віднині, кожна заява чи повідомлення про скоєння злочину мають заноситися до спеціальної бази. Правоохоронні органи відходять від згубної практики, а саме: відмовляти в прийнятті заяв під будь-яким приводом, за принципом - немає заяви, немає і справи.

З'явилось поняття «повідомлення про підозру», яке здійснюється в порядку, передбаченому статтею 278 цього Кодексу, у випадках: 1) затримання особи на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення; 2) обрання до особи одного з передбачених цим Кодексом запобіжних заходів; 3) наявності достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення [2, с. 156-157].

При цьому слідчий, прокурор або інша уповноважена службова особа зобов'язані невідкладно повідомити підозрюваному про його права, закріплені у статті 42 КПК, а на прохання підозрюваного - детально роз'яснити кожне із зазначених прав.

Позитивним моментом є положення статті 45 КПК, згідно з якими захисником особи в кримінальному процесі може бути виключно адвокат. Окрім того, один обвинувачений в процесі може мати не більше п'яти адвокатів. Захисником не може бути адвокат, відомості про якого не внесено до Єдиного реєстру адвокатів України або стосовно якого у Єдиному реєстрі адвокатів України містяться відомості про зупинення або припинення права на зайняття адвокатською діяльністю. Сторона захисту отримала паритетні права з стороною обвинувачення, пов'язані зі збиранням доказів та наданням їх суду.

На мій погляд, важливим нововведенням стала заборона брати під варту за обвинуваченнями у злочинах, що не є тяжкими та особливо тяжкими. Таким чином, особа, котра вчинила економічний злочин, не потраплятиме до СІЗО. До такої особи буде застосовуватися запобіжний захід, як то грошова застава або домашній арешт. Чітко регламентований строк тримання під вартою. Він не може перевищувати 12 місяців. Раніше було 18 місяців, та насправді люди могли перебувати в слідчих ізоляторах роками.

Новий КПК покладає край «нескінченим» розслідуванням: термін слідства за злочинами невеликої та середньої тяжкості не повинен перевищувати 6 місяців, для тяжких та особливо тяжких - 12 місяців.

Обшук може проводитися лише з дозволу суду, а необхідність вилучення того чи іншого предмета чи документа ретельно перевіряється. Є сподівання на те, що залучення суду до прийняття рішення про обшук протидіятиме свавіллю серед правоохоронців.

Новий порядок оцінки доказів стане на заваді катуванням та «вибиванням» зізнань з підозрюваних. Відтепер будь-яке показання, в тому числі зізнання в злочині, якщо воно не підтвержене в суді, доказом вважатися не буде.

Скасовано інститут додаткового розслідування. Раніше існувала практика - якщо суд не може постановити обвинувальний вирок, аби не виправдовувати підсудного, відправляє справу на додаткове розслідування. Новий кодекс такої можливості не передбачає, результатом судового розгляду повинен бути вирок - виправдувальний або обвинувальний.

Позитивним є те, що з'явилося нове поняття - угода зі слідством. Так, особа може визнати свою вину в обмін на більш м'яке покарання. Угоду затверджує суд, попередньо перевірявши, чи обвинуваченому ніхто не погрожував.

В цілому, аналізуючи зміни, можна констатувати, що їхнє впровадження значною мірою може позитивно вплинути на практику правозастосування лише за умови реального додержання судами під час кримінального провадження принципу змагальності та диспозитивності. Але все ж новий КПК потребує суттєвих доробок, щоб відповідати критеріям європейських стандартів. Адже прогресивність тої чи іншої правової системи - це є рівень дотримання прав людини.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 5 грудня 2011 р. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2011. - с. 20.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2013. - с. 382.